

bražajem sela, kada seljaštvo osjeća potrebe za sve suvremenijim kulturnim dobrima a narodna poezija sve više nestaje.

Utoliko više zaslužuje pohvalu mladi etnograf koji se oboruzao magnetofonom i uputio u kraj za koji i stariji istraživači izjavljuju da tamo »nema ništa« i često su se vraćali bez uspjeha. Njegova knjižica dokazuje da ipak ima nečega i u tome području.

Prije nego što donese tekst pripovijetke, Dömötör nam predstavlja pripovjedače, iznosi njihove životopise, ističući naročito one momente koji su mogli imati utjecaja na stil i autentičnost teksta.

Na kraju daje tipološku komparaciju gradiva. Valja naglasiti da donosi jednu pripovijetku kojoj je tip nepoznat u mađarskom pripovjedačkom blagu a ne spominje ga ni međunarodni katalog.

Svaka od ovih pripovjedaka znači doprinos poznavanju mađarskog pripovjedačkog blaga, što daje poseban značaj ovoj zbirci.

Bela Römer

CHRISTO WAKARELSKI, ETNOGRAFIJA BULGARII, Prace etnologiczne, Tom VII. Polskie towarzystwo ludoznawcze, Wroclaw 1965, 392 str. + 21 karta.

Poljsko etnološko društvo počelo je god. 1963. u povodu jubileja Ćirila i Metodija, kao tvoraca slavenskog pisma, ostvarivati zamišao o izdavanju serije monografija o slavenskim narodima. One bi trebale sadržavati sažete kritičke prikaze narodne kulture, kao temelj za šira naučna istraživanja i slavističke studije. Tim težnjama, koje su prvi svojim djelima počeli ostvarivati T. Lehr-Spjawinski i K. Moszyński, odgovara i monografija H. Wakarelskog koja je objavljena dosad jedino u ovoj seriji publikacija Poljskog etnološkog društva.

Autor je materiju raspodijelio na četiri glave. Nakon Uvoda (str. 1 — 6) s konciznim geografsko-etnološko-historijskim pregledom Bugarske, u okviru *Materijalne kulture* (gl. I, str. 7 — 204), Wakarelski je obradio ratarstvo, stočarstvo, lov, ribolov i sabiraštvo, ishranu, pomagala i preradu prehrambenih proizvoda, zatim odjeću, graditeljstvo, posebno vatru i snabdijevanje vodom, transport i komunikacije, pa pređenje, tkanje, obradu drveta, gline, metala i minerala. U tom okviru obuhvaćeno je štavljenje kože, boje, ljepila (smole, ulja), vosak, sapun i muzički instrumenti. *Duhovna kultura* (gl. II, str. 20 — 237) obuhvaća znanja ljudi, pa su u tom sadržaju mjere, zapisivanja i brojenje, astronomija i kozmogonija, meteorologija i prirodoznanstvo, magija i kult, teologija, mitologija demonologija, te medicina i higijena. Pod naslovom *Društvena kultura* (gl. III, str. 238—308) autor obuhvaća materiju o porodici, rodovskoj zajednici, općini, klasnim odnosima, pravu, zatim igre i zabave, te običaje: porodne, svadbene, pogrebne i običaje godišnjeg ciklusa. Četvrta glava monografije *Umjetničko stvaralaštvo* (str. 309—373) sadrži prikaz narodnih pjesama, bajki i svih ostalih oblika narodne poezije i proze, a uz to muzički, plisni i dramski izraz. Od materijalne kulture obuhvaćen je ovdje vez, tkanje, ornamentika, oblikovanje, keramika, te rezbarenje u drvu i umjetnička obrada metala. Bibliografija i iscrpan rezime na francuskom jeziku (str. 381—389) upotpunjuju rad. Kao vrijedan prilog treba istaknuti etnološke karte u kojima je prikazana Bugarska, rasprostranjenost etničkih grupa u njoj i 19 elemenata narodne kulture. Materija je pregledno i sažeto obrađena. Tako je olakšano kompariranje sadržaja obuhvaćenog uglavnom za vremensko razdoblje od posljednja dva stoljeća. Notni primjeri, kraće pjesme, crteži, tlocrti i fotografije ilustriraju sve što je karakterističnije. Nekoliko nošnji je u koloru. Ovaj rad istaknutog bugarskog etnologa primjer je sadržajnog i sažetog prikazivanja kompleksne narodne kulture jedne etničke cjeline, a raspored obrađene građe posebno je interesantan. Detaljan je i realan, ali može potaknuti na razmišljanje o opravdanosti smještaja nekih područja kulture (ili dijelova) u pojedina poglavlja. Smatramo da će svaki naš etnolog i folklorist u ovom dijelu, koje upravo nameće analogije s našom narodnom kulturom, naći vrijednih informacija za svoje područje proučavanja. A kada ne bi bilo i onih, na žalost uobičajenih

mjestimičnih nekorektnosti kakva je, na primjer, uključivanje braće Miladinovaca i njihove zbirke makedonskih narodnih pjesama u bugarsku tradiciju, bila bi naša pohvala ovog izdanja potpunija.

Vesna Čulinović-Konstantinović

VACLAV FROLEC. DIE VOLKSARCHITEKTUR IN WESTBULGARIEN IM 19. UND ZU BEGINN DES 20. JAHRHUNDERTS. Universita J. E. Purkyně — filosofická fakulta. Spisy č. 108, Brno 1966, 164 str. + 43 table.

Poznati, veoma plodni istraživač narodnoga graditeljstva, etnolog, dr Vaclav Frolec iz Brna obogatio je slavensku stručnu književnost novim značajnim djelom. — bogato ilustriranom knjigom o narodnoj arhitekturi u zapadnoj Bugarskoj.

Temeljni studij autorov i njegova istraživanja u bugarskim selima, povezana s poznavanjem bugarske — ne samo etnografske i antropogeografske literature — nego i razradom filoloških, povijesnih pa i arheoloških elemenata koji se odnose na narodno graditeljstvo, omogućili su autoru da stvori jedinstvenu monografiju bugarske narodne arhitekture iz 19. i početka 20. vijeka. Ta je arhitektura tradicionalno povezana s autohtonom narodnom kulturom u najkarakterističnijim dijelovima historijskih razvojnih faza sve do danas.

Autor nas upoznaje ne samo s dijelom opće narodne kulture bugarskog naroda nego je razradio solidnu podlogu za komparativna proučavanja narodnog graditeljstva, i to ne samo sa susjedima nego i sa ostalim slavenskim narodima. I ovo djelo pokazuje kako arhitektonska oblikovanja zadržavaju u svom stoljetnom razvoju veoma mnogo specifičnih elemenata koji još i danas postoje iako se mogu razabrati samo još kao survivali ili rudimenti iz davnih vremena.

A baš ovakovi elementi — redovito sakriveni, neupadljivi, neusklađeni sa sadašnjim shvaćanjem — sadrže osnovne pojedinosti autohtonog narodnoga graditeljstva slavenskih naroda. Iz njih se razabiru zajednički korijeni i uvijeti pod kojima su nekoć nastali kao originalne tvorevine i posebnosti.

Poznavanjem ovakvih elemenata otkrivaju se pojedinosti autohtonog narodnoga graditeljstva slavenskih naroda iako su se one u stoljetnom redovnom razvitku, kao i u posebnim historijskim okolnostima, u svakom narodu drugačije formirale.

Svojim djelom pridonio je Frolec velik udio tome važnome poslu, koji još čeka svog autora.

Materija knjige svrstana je pregledno i svestrano je obrađena pa iznosi u prvom poglavlju, u potpunjene i objašnjene crtežima, položaje i vrste naselja.

U drugom dijelu potanko je opisana kuća. Raspravljen je položaj zgrada i dvorišta uz navode historijskih podataka o nekadanjim »zemunicama« u Podunavlju. Razumljivo je da ovaj dio nije tako potpun da bi mogao i tehnički objasniti prednosti i mane takvih objekata, a pogotovo geološke podloge koje su utjecale na ta rješenja, jer danas vjerojatno više ne postoji dovoljan dokumentarni materijal za to.

Uspoređujući, npr., ovakve u zemlji ukopane građevine (Zemun, zemunica, lagunica i dr.) s objektima kojih ima još i danas u nas u Podunavlju, lakše bi se moglo tehnički objasniti što je dovelo do takvih posebnih rezultata. Kod nas ima još vinskih podruma pa i stanova udubljenih u brežuljke od poroznog pješčenjaka tzv. »prapora«. Tako, npr., Veliki vinski podrumi u Kneževim Vinogradima, stanovi i gospodarske zgrade u Batinoj Skebi i mnogi drugi objekti u Baranji. Radi nepotpunosti materijala nisu moguće komparacije koje bi taj materijal potpuno tehnički objasnile i otkrile dublje tragove njegova postanka.

U daljnjim dijelovima ovog poglavlja razrađuje autor opsežno, crtežima i fotosima, temeljito dokumentirano stambene kuće i njihov tlocrtni i konstruktivni razvitak, gradivo, graditelje, unutarnju opremu, ognjišta, ukrase, kao i arhitekturu.